

gati sarajevski bankar Naftali ben Mandžuru zamoli Baltadži Mehmed-pašu da dopusti novo useljenje. Tada je došlo mnogo Židova, kojih su odvjerci stoljećima izrabljivali naš narod.

Uvidjevši, da taj »Plot oko Israela« nije pogodan u novijem vremenu i da on sapinje i sputava njihovo razorno djelovanje, kušaju ga rastrgnuti i izjednačiti se s drugim narodima, pa ako ustraba prihvatiti javno njihovu vjeru i narodnost, prihvatit će je, dok će tajno uvijek podržavati veze sa svojom organizacijom. Počeše pod krilaticom: »Jednakost, bratstvo i sloboda« huškati na revoluciju. Poslije svoga djela — Francuske revolucije — bio im je otvoren put među sve narode Europe. Tada nastaje najkrvavije razdoblje povijesti. Pod krinkom tuđe vjere i narodnosti osvajaju Židovi najpoznatija mjesta, prikupljaju u svoje ruke sav obrt i trgovinu, obaraju nadnice, podižu glavnicaarstvo, truju mnoštvom Schund-romana u svescima i stripu, pornografijom i časopisima našu djecu, nište nemoralnim štivom kulturu europskih naroda, u jednu riječ, ubijaju sve dobro i lijepo u čovjeku, da nagrnu što više novca i da u danom času zagospodare svim narodima svijeta, pošto ovi postanu nemoćni i rastrovani.

Valjda mi jedan jedini narod ne osjeća na svojim leđima svu težinu židovskoga izrabljivanja i rušenja svega dobra i plemenita, kao hrvatski narod. Srpski vlastodršci bili su slijepo orudje, kojima su Židovi vladali kako su htjeli i vukli najbolje zalogaje na uštrb izmorenoga hrvatskoga življa. Najbolji dokaz srpsko-židovskog prijateljstva jest ploča, koju su Židovi postavili u šumama Palestine, a u kojoj su urezana tri zloglasna imena: Petar II., Balfour i Masaryk. Podržavani od srpske vlasti, mogli su do krajnosti isisavati naš napaćeni narod. Zanimljiva je slika s »Hrvatske protužidovske izložbe«, koja nam prikazuje koliko je veleobrtničkih, prevoznih, nakladnih poduzeća bilo u židovskim rukama. Tako je u 8 alkoholnih poduzeća bilo 75 članova uprave, od toga 45 Židova, a od 21 ravnatelja, bilo je 19 Židova; od 15 tekstilnih poduzeća 4 su bila isključivo židovska; skoro svih 196 poduzeća građevnoga veleobrta bilo je vlasništvo židova; najveće kožarsko poduzeće, kao i 36 drugih bilo je isključivo židovsko; u 21 kemijskom poduzeću bilo je 34 židovska i 13 arijevskih (ali ne hrvatskih) ravnatelja; osječka je cestovna željeznica bila židovska; od 6 velikih otpremnih poduzeća jedno je bilo židovsko, a u drugima većina Židova; svih 426 drvarskih poduzeća bilo je u rukama Židova; u 5 papirno-grafičkih poduzeća bilo je na upravnim položajima 24 židova i 22 arijevcu (ne Hrvata); većina naših listova bila je u židovskim rukama (»Hanoar«, »Jutarnji List«, »Večer« itd.). Dakle, čitav hrvatski priрад, obrt, veleobrt, trgovina bijaše u židovskim rukama. Sve ono što je dala plodna hrvatska ravnica, rudama i šumama prebogata bosanska hrvatska zemlja, služilo je isključivo Židovima. Hrvatski narod izvlačio je tek toliko, da se prehrani, da preživi i da nadalje može rasipati svoju snagu (uz nikakvu zaradu) za dobrobit »puka izabranoga«.

Dolaskom Nezavisne Države Hrvatske Poglavnik je uspješno digao masku s obezumljenih židovskih obraza, učinio kraj njihovome razornom djelovanju i nanovo podigao »Plot oko Israela« odstranivši ih jednom za uvijek od hrvatskoga narodnog, gospodarskog, privrednog i kulturnog života. Više ne može židovsko kopito nemilosrdno trti posvećenu hrvatsku zemlju.

Ova velika »Hrvatska protu-židovska izložba« nije priredjena samo tako, bez znanstvene podloge, bez produbljanja židovskog pitanja. U prve redu izložene su sve protu-židovske i židovske knjige, do kojih se je moglo doći, kako vjerske, cjelokupni »Talmud« (babilonski i jeruzalemski), komentari i komentari komentara »Talmuda«, tako i znanstvene. Nije se toliko išlo za promičbenom svrhom, koliko za tim, da se dobije gola istina. Na izložbi nije ništa izneseno u što bi se imalo sumnjalo, nije ništa prikazano, što ne bi bilo znanstveno dokazano. Posebno su izloženi mnogobrojni podatci o pojedinim Židovima i židovskim obiteljima u pokrajini, koje su sakupili posebni povjerenici Velikih župa. Da se izložbi dade i popularno obilježje, pročelnik Državnog izvještajnog i promičbenog ureda ing. dr. Vilko Rieger u dogovoru s poznavateljem židovskoga pitanja S. R. Žrnovačkim, kojemu je povjerenje pripremanje izložbe, odlučio je da se tekst upotpuni prikladnim karikaturnama, koje će izraditi naši mladi slikari i crtači Neugebauer, Morela, Kuštan, Tkalcčić, Vladić i ostali. Tako izložba ima uz svoje znanstveno obilježje i pučki značaj, kako bi se lakše odgajalo mase u protu-židovskome duhu. Tom prilikom izdana je ilustrirana brošura, koju će dobiti posjetioци izložbe, da slika izložbe ne izblijedi ne ostavivši dubljava traga.

Hrvatski je narod jednom za uvijek obračunao sa Židovima. Kroz čitavu našu povijest nikada nismo u Židovu gledali prijatelja, nikada nam nije bio ni ravnodušan, nego smo uvijek stajali na braniku svojih prava tražeći izlaz da zbacimo s ledja izrabljivače. Nekoliko puta dalmatinski gradovi protjeraše Židove, ali su ih uvijek morali ponovno primiti, jer su svi brodovi, koji su opskrbljivali te gradove bili u židovskim rukama, te bi prestali uvažati žito i živež. Danas, kad je čitava Nova Europa jedanput za uvijek obračunala sa Židovima, nema bojazni da će se opet pojaviti, kao oni o kojima zavisimo, da nas izrabljuju i mrcvare.

Ivan Raos

BUGARSKA KULTURNA KRONIKA U PRVOM ČETVRTLJEČU 1942.

Književne nagrade

Društvo bugarskih književnika podijelilo je za godinu 1941. šest nagrada. Nagradu društva (jury: D. B. Mitov, G. Karaslavov i Nikolaj Dončev) dobio je pjesnik *Mladen Isajev* za zbirku »Čovječja pjesma«. Nagrada »Jordan Jovkov« (jury: Ran Bosilek, G. Canev i P. Gorjanski) podijeljena je *Angelu Karalijčevu* za knjigu »Ptica od gline«. Nagrada »Višnevin« dana je *Kirilju Hri-*

stovu za dramsku baladu »Sveti Sedmočislenick«, koja je objavljena u časopisu »Zlatorog« (jury je sačinjavao odbor društva). Nagrada *Josif Veškov* (jury: Dim. Talev, Emil Koralov i Dim. Pantelejev) za najbolje djelo sa sadržajem iz Macedonije podijeljena je piscima: *Stilijanu Čilingirovu* za knjigu »Kroz Makedoniju«, *Dobri Nemirovu* za djelo »Neka je vječna« i *Georgi Konstantinovu* za knjigu »Duša Makedonije«. Nagradu »Prof. Ivan D. Šišmanov« za najbolju knjigu književne kritike (jury: odbor društva) dobio je mladi esejista *Stefan Stančev* za djelo »Dobrota srca«. Nagradu »Stilijan Čilingirov« za najbolju pjesmu u prošloj godini dobio je *Asen Razcvetnikov* za ciklus pjesama objavljenih u časopisu »Zlatorog«.

U toku ove godine podijelit će se još desetak nagrada *Bugarska akademija znanosti i umjetnosti*, tri nagrade *Prosvjetni savez* i jednu nagradu za roman fond »*Veselina Derventska*«.

Akademija je raspisala tri nagrade po 50.000 leva za najbolja djela iz književnosti, likovnih umjetnosti i glazbe, koja obradjuje bugarski život. Djela treba predati najkasnije 1. ožujka 1943.

Učiteljski savez podijelio je nagradu od 5.000 leva pjesniku *Nikoli Furnadžijevu* za stihove objavljene u toku prošle godine, a drugu nagradu tog saveza, u iznosu od 10.000 leva, dobio je pisac *Georg Tomalevski* za knjigu »*Svakidašnja čuda*«.

Nagrade *Društva historijskih pisaca* za najbolja djela u godini 1941. za romane, novele i pjesme dobili su: *Ilija Musakov*, *Petar Gorjanski*, *Petar Karapetrov*, *Zmej Gorjanin*, *Dimčo Marčevski* i *Zvezdalin Conev*.

U povodu 100-godišnjice pojave prvoga bugarskog književnog časopisa »*Ljuboslovie*«, raspisao je *Prosvjetni savez* natječaj s nagradom od 30.000 leva za najbolje djelo objavljeno do godine 1944., o povijesti periodičkog tiska u Bugarskoj.

Nova književna izdanja

Književnik *Hristo Cankov-Deržan* objavio je djelo s naslovom »*Ujedinjena Bugarska jučer, danas i sutra*«, koje predstavlja veliku anketu o problemima u vezi s ujedinjenjem Bugarske. Priloge i odgovore dali su najistaknutiji predstavnici političkog i kulturnog života u Bugarskoj.

Publicista *Giorgio Nurigiani* objavio je antologiju anegdota i izreka znamenitih ljudi i informativnu studiju o Galileu Galilei, a u nakladi *Simeona Vasileva* u Plovdivu izdaje dva rječnika: talijansko-bugarski i bugarsko-talijanski.

Hristo D. Brazicov izdao je u zbirci »*Znameniti Bugari*« knjigu »*Dok su govorili*« u kojoj je sabrao članke, koje je objavio prije desetak godina u listu »*Literaturen glas*« s naslovom »*Jedan sat sa...*«. Kako se vidi, pisac je nasljedovao *Frédérica Lefèvre-a*, urednika pariskog književnog tjednika »*Nouvelles Littéraires*«. *Brazicov* je u svom djelu objavio razgovore sa dvadeset i tri bugarska kulturna radnika: književnika, učenjaka, glazbenika i umjetnika.

Dr. Ivan Dužev, profesor sveučilišta, dovršio je svoju novu povijesnu studiju o rođenju kralja *Ivana-Asena II.* i njegovu boravku u zemlji *Kumana* i *Rusa*. O tom je održao i predavanje u zavodu za bugarsku arheologiju.

Književnik *Damjan Kalfov* objavio je na početku ove godine dvije knjige novela s naslovima: »*Ratni drugovi*« i »*Mi bez maske*«, u kojima iznosi svoje uspomene iz svjetskoga rata 1914.-1918. »*Hrvatska Revija*« donijela je prikaz o njegovu životu i radu u svom 10. broju 1941. i u prijevodu novelu »*Mali tiranin*«.

Pjesnikinja *Ana Vedra* objavila je u nakladi *Čipev* zbirku pjesama s naslovom »*Japanska lutka*«.

Novinar i ravnatelj sofijskog dnevnika »*Zora*« *Danail Krapčev* izdao je treći svezak svojih rasprava i članaka »*Prevaljeni put*«.

U izdanju bugarskog arheološkog instituta objavljena je na njemačkom jeziku studija *Andreja Protića* »*Ikonografija i bizantska umjetnost*« sa 75 slika.

Vasil Marinov, izdavač knjižnice »*Zemljops Bugarske*«, objavio je knjigu »*Deli-Orman*«, u kojoj je obradio sve probleme i stanje toga dijela svoje domovine.

Pod naslovom »*Pohvala bugarskom jeziku*« opjevao je književnik *Stilijan Čilingirov*, sadašnji predsjednik društva bugarskih književnika, u kratkoj studiji svoj materinski jezik. To je djelce dopuna panegiriku *Ivana Vazova* »*Bugarski jezik*«.

U pet knjiga objavljena su sabrana djela *Fani Popove-Mutafove*: 1. *Legende*, historijske priče; 2. *Velike sjene*, povijesne priče; 3. *Pripovijetke* (1. svezak); 4. *Na raskršću*, novele; 5. *Solunski dobrotvor*, povijesni roman. Naklada *Zsolnay* u Beču objavit će na njemačkom jeziku nekoliko djela te plodne spisateljice. Kao prvi svezak izlazi veliki povijesni roman »*Posljednji iz dinastije Asenovića*«.

Asen Razcvetnikov sabrao je niz ciklusa svojih pjesama i izdao ih s naslovom »*Pjesme*« u izdanju naklade *Hemus*.

Asparuh Ivanov izdao je knjigu lirskih priča sa sadržajem iz obiteljskog života s naslovom »*Domaći krov*«.

Nova komedija u tri čina *Vladimira Poljanova*, ravnatelja državnog kazališta u Sofiji, zove se »*Jedamput ovako, jedamput onako*«. O životu i radu tog pisca donijela je »*Hrvatska Revija*« prikaz u 6. broju prošle godine u povodu donošenja novele »*Novci*«. Naklada »*Preporod*« objavila je pod kraj prošle godine u hrvatskom prijevodu njegov egzotično-kozmpolitski roman »*Crni ne postaju bijeli*«, a njegovu dramu »*Oci i sinovi*« prikazivat će zagrebačko kazalište još ove sezone.

Konstantin Petkanov objavio je roman »*Čarolije*«, *Todor Jakov* roman u tri dijela »*Sjene mrtvih*«, *Ljudmila Valčanov* knjigu novela »*Jedan dan na Dunavu*«, *Andrej Tošev* drugo izdanje djela »*Iz krajeva oko Egejskog mora i iz Makedonije*«; *Živko Goden* dramu u pet činova »*Ivan Aleksandar*«, prvi dio trilogije »*Ivan Šišman*«; *Nikola Nikitov* novu knjigu priča za djecu;

operni redatelj Ilija Arnaudov opsežno djelo »Sedam stoljeća talijanske glazbe«, glumica Ana Andonova knjigu uspomena iz svoje umjetničke djelatnosti; Petar Stapov roman iz života pjesnika Hrista Boteva s ilustracijama Nikole Tuzsuzova; Nikolaj Vrančev, koji je već prije objavio prijevod Homerove Ilijade i soneta Petrarcovih, dovršio je prijevod *Odiseje*; dr. Rajna Ganeva izdala je izbor iz djela E. Kanta; dr. Milčo Ralčev, kritičar i prevodilac niza djela s romanskih jezika na bugarski, objavio je studiju o pjesniku P. K. Javorovu.

Klub bugarskih književnica, koji je veoma djelatna, objavio je ova djela svojih članica: »Što mi je prišapnula glazba«, zbirku pjesama Ljube Kasarove; »Suprotan vjetar«, roman Marije Grubešlijeve i zbirku pjesama Vesele Strašimirove-Taneve »Pjesme s morske obale«.

Muzikolog Ivan Kamburov objavio je na početku ove godine djelo na 100 strana »Hrvatska glazba, prošlost i sadašnjost« u izdanju sofijske naklade T. F. Čipev. Pisac djeluje na bugarskom glazbenom polju već dvadesetak godina. Poznat je po raspravama i monografijama: »Bugarska glazba«, »Glazba i narod«, »Slikovni glazbeni rječnik«, »Bugarska narodna pjesma«, »Dvořak« i »Emanuil Manolov«. Njegovo djelo o poljskoj glazbi nagradila je Bugarska akademija znanosti i umjetnosti. Koliko je uspio u svom najnovijem djelu, reći će stručnjaci.

Glazbeni život

Carski simfonijski orkestar nastavlja svoju tradiciju i priređuje koncerte svakog mjeseca. Prvi ovogodišnji koncert, priređen u siječnju, imao je na programu djela Mozarta, Brahmsa, Beethovena, a kao gost sudjelovao je na tom koncertu talijanski guslač Giorgio Ciompi. Na koncertu u veljači izvedena su djela Händela, Beethovena, Bacha, Schuberta, Paganinia i Musorgskog, a u ožujku djela Mozarta, Beethovena, Wagnera i Kuteva.

Opera u Bratislavi izvodi ove sezone »Salambo«, operu bugarskog skladatelja Veselina Stojanova. Prvoj izvedbi prisustvovao je i skladatelj.

Pjevačko društvo »Rodna Pesen« izvelo je uz pratnju Carskog simfonijskog orkestra i uz sudjelovanje opernih solista Mozartov *Requiem*.

Ravnatelj Carskog simfonijskog orkestra prof. Saša Popov boravio je u Bukureštu, gdje je ravnao tamošnjim simfonijskim orkestrom.

Kvartet Avramov priredio je deset koncerata komorne glazbe u Njemačkoj, a na povratku priredio je koncertat i u Zagrebu.

Profesori glazbene akademije A. Stojanov i V. Avramov priredili su ciklus koncerata, posvećenih djelima Ludwiga van Beethovena.

U gradu Slivenu proslavljena je 60. godišnjica osnutka prvoga pjevačkog društva i 10. godišnjica opstanka zbora »Dobri Čintulov«.

U posljednje vrijeme niz bugarskih umjetnika muzicira u Berlinu. Dirigent Stefan Stefanov, učenik Arthura Nikischa, upravljao je berlinskim državnim orkestrom, guslač Vasil Černajev priredio je dobrotvorni koncertat, mladi guslač

Vasko Abadžijev priredio je svoj posljednji koncertat, a koncertat je priredila tamo i glasoviračica Ljuba Enčeva.

Komorni orkestar berlinske filharmonije priredio je u Sofiji koncertat pod ravnanjem Hansa von Bende, a koncertat je priredila i njemačka pjevačica Erna Sack.

U Sofiji je priredjeno skladateljsko veče grofa Monteforte. Sudjelovali su skladatelj, guslač prof. T. Vašarov i čelista Ivan Cibulka.

Društvo bugarskih skladatelja priredilo je u veljači drugi koncertat sonata svojih članova: P. Vladigerova, P. Hadžijeva i C. Cankova.

Mladi bugarski pjevač Nuni Nanev, koji već preko dvije godine boravi u Njemačkoj, priredio je u različitim njemačkim gradovima preko stotinu koncerata.

Na koncertu državne filharmonije u Bukureštu u siječnju o. g. sudjelovao je i bugarski pianista Dimitar Nenov.

Njemačka je vlada odredila stotinu potpora za bugarske studente, koji žele ove godine posjetiti svečane igre u Bayreuthu i školu Richarda Wagnera u Dortmundu.

Likovna umjetnost

U Sofiji je uvijek veoma živahan i bujan umjetnički život, pa se redaju slikarske izložbe u nekoliko prikladnih dvorana. *Jesensku izložbu*, koja je bila otvorena dva mjeseca, u prosincu i siječnju, posjetilo je preko pedeset tisuća ljudi. Zadovoljava i materijalni uspjeh. Ministarstvo nastave kupilo je s te izložbe 46 radova za svotu od 440.000 leva, sofijska općina 5 djela za 50.000 leva, a posebnici 45 slika za 350.000 leva.

U prva tri mjeseca ove godine priredili su izložbe od starijih i već uvedenih slikara: Dončo Cankov (20. izložbu, izložio je pejzaže iz okoline Ohrida i Trojana), Ivan Lukarov (platna iz makedonskih gradova), Danail Delčev (prizori iz pučkog života i pejzaži), Boris Denev, Maria Žekov (marinista, uzima sujete iz krajeva oko Crnog i Egejskog mora i Ohridskog jezera) i Atanas Mišev (17. izložba, slikar meditativnih sujeta).

Od mlađih slikara izložili su: Tihomil Radinov, Stojan Rangelov, Georgi Ačev, portretista Panajot Panajotov i Boris Kolev, a prvu su izložbu priredili: Panajot Železkov (makedonski pejzaži), Georgi Pavlov, Petar Valčev i Bogomil Donev (prizori iz seljačkog života).

U bugarskom umjetničkom životu djeluju veoma aktivno i žene. U prvom četvrtstoljeću priredile su izložbe: Nadja Deleva, Katja Deličkova-Maneva, Cvetana Gateva-Simeonova (četvrtu izložbu) i Bogdana Dočeva (koja se specijalizira za slikanje cvijeća).

U inozemstvu je priredio slikarsku izložbu St. Vasilev u Frankfurtu, a u Rimu uspješno djeluje kipar Asen Pejkov.

Uz pojedinačne izložbe spomenutih priredili su izložbe u Sofiji: skupina slikara okupljenih u društvu »Otac Pajsij«, skupina makedonskih slikara iz Skoplja na čelu sa Dimitrom Andonov-Zografom i Nikolom Martinovskim te skupina ruskih slikara, koji djeluju u Bugarskoj.

Na kraju mjeseca veljače otvorena je *reprezentativna izložba bugarske likovne umjetnosti u Beču*, a Bugarska je dobila poziv i na sudjelovanje na međunarodnoj slikarskoj izložbi u Mlecima.

Kazališni život

Drama narodnog kazališta u Sofiji dala je u prva tri mjeseca premijere ovih domaćih djela: »Milena, skopska djevojka«, dramu iz novije povijesti Makedonije od glumca *Stefana Savova*, koji je već napisao dvadesetak komada, *Dimitra Prostranova* »Od Dunava do Egejskog mora« u režiji intendantata *Vladimira Poljanova* i koreografsku dramu »Nestinarica« (»Ples na vatru«) u 9 slika prema istoimenoj noveli *Konstantina Petkanova* i glazbi *Marina Golemanova*.

Narodno kazalište u Sofiji priredilo je tečaj o dramskoj umjetnosti za svoje članove. U tečaju su predavali uz praktične i teorijske stručnjake i istaknuti kulturni radnici.

Uprava narodnog kazališta u Sofiji odlučila je u buduće pozivati na gostovanje najbolje glumce iz bugarskih pokrajinskih kazališta u dramama, koje se najviše prikazuju u pokrajini.

Kazalište u Plovidvu izvelo je prvi put dramu *Petra Slavinskog* »Tiranin Kleomen« u režiji *Nikolaja Fola*. Jedna druga drama toga pisca, također sa sadržajem iz grčke antike, prikazuje se ove sezone u Budimpešti u prijevodu dr. D. *Bujuklijeva*.

Kazalište u Ruseu izvodi komediju *Georgi Karaivanova* »Muško dijete«, koja će se prikazivati i u Sofiji.

Kazalište u Vraci prikazuje s velikim uspjehom u većim mjestima svog djelokruga Molière-ovu komediju »Tartuffe«.

Nekoliko bugarskih kazališta (Sofija, Burgas) prikazuju komediju talijanskog pisca *Gioachina Forzana* »Vihor«.

Bugarska vlada votirala je svotu od 100.000 leva za operu u Staroj Zagori.

Proslavljeni bugarski tenor *Todor Mazarov* gostovao je u sofijskoj operi u operama »Trubadur«, »Tosca« i »La Bohème«.

U Zagrebačkoj operi gostovali su pjevači *Bojka Konstantinova* i *Stojan Kolarov*.

Narodno kazalište u Skoplju prikazuje u posljednje vrijeme *Stefana Kostova* »Zlatni rudnik«, *Dime Sjarova* »Zvona sv. Klimenta« i *Marcela Pagnola* »Marius«.

Jubileji i smrti

U početku veljače umro je *Nikola A. Mušmov*, umirovljeni konzervator nuzmimatičkog odjela arheološkog muzeja u Sofiji. Rodjen je u Strugi kraj Ohridskog jezera. Školovao se u Sofiji i u Parizu. Kada se vratio u Bugarsku, zaposlio se u arheološkom muzeju, gdje je proučavao stare novce i medalje. Godine 1912. objavio je opsežno djelo »Stari novci na Balkanskom poluotoku i novac starih bugarskih kraljeva«, koje je nagradila Bugarska akademija znanosti. Poslije je objavio niz članaka i rasprava s područja numizmatike. Bio je član Bugarske akademije i društva za

bugarsku povjesnicu, počasni član numizmatičkog društva u Bukureštu i dopisni član numizmatičkih društava u Beču i Pragu.

Profesor bugarske književnosti na sofijskom sveučilištu *Jordan Ivanov* proslavio je 70. rođendan. Svečar je mnogo putovao po zemljama Balkanskog poluotoka zbog istraživanja po arhivima, da pronadje djela i isprave u vezi s bugarskom prošlošću. Najveća mu je zasluga, što je godine 1906. pronašao u Zografskom manastiru izvornik »Istorije slavenobolgarske«, koju je otac *Pajsij* počeo pisati 1762. u Hilandar, a tamo dovršio. Prof. *Ivanov* je to djelo proučio i priredio za tisak 1914. Kako je to izdanje rasprodano, novo je izdanje priredio prof. *Petar Dinekov* i objavio 1938. u nakladi *Hemus*. Prof. *Ivanov* izdao je niz studija, u izdanju Bugarske akademije znanosti, o bugarskim starinama u Makedoniji, o bogomilskim legendama, antologiju starih bugarskih priča i monografiju o *Ivanu Rilskom*. Kako je prof. *Ivanov* proslavio i 40. godišnjicu znanstvenog rada, odlikovao ga je Car velikim križem za narodne zasluge.

Na kraju veljače umro je *Nikifor P. Filipov*, koji je pripadao starijem naraštaju bugarskih pisaca. Rodjen je 1867. Srednju školu polazio je u Sofiji i Samokovu. Bio je pučki učitelj. U pričama, pisanima sočnim narodnim jezikom, prikazivao je ljubav seljaka prema radu i zemlji. Prvu knjigu pripovijedaka izdao je 1894. s naslovom »Milo za drago«. Velik je uspjeh imao pripovijestu »Došao je poreznik« 1899. Ta je novela toliko uspjela, da je dramatisirana i mnogo prikazivana na pučkim pozornicama. Suradjivao je u nizu časopisa. Godine 1928. izdala je naklada *Hemus* u preradjenom izdanju njegovo djelo »Došao je poreznik«, a 1929. njegove »Lovačke priče«. Pisao je i pod pseudonimom *Falko Peregrinus*.

Kazalište u Pazardžiku proslavilo je dvadesetu godišnjicu umjetničke djelatnosti svoga zaslužnog člana *Krigeria Nikolova*, koji je i pisac nekoliko kazališnih komada, što se uspješno prikazuju na pozornicama bugarskih pokrajinskih kazališta.

Članica narodnog kazališta u Sofiji *Milka Lambreva* proslavila je 25. godišnjicu svoga umjetničkog rada u Pinerovoj drami »Druga udaja«.

U *Kazanliku* je održana proslava u povodu 40. godišnjice smrti skladatelja *Emanuila Manolova*, gdje je on sudjelovao mnogo godina. U vezi s njegovim životom i radom priredjena je i izložba. *Manolov* se proslavio kao obradivač narodnih pjesama.

Dne 1. ožujka priredjena je svečanost u povodu 60. rođendana pjesnika *Todora Trajanova*. Pjesnika je pozdravio predsjednik društva bugarskih književnika *Stilijan Čilingirov*, predavanje o njegovu životu i radu održao je kritičar *Ivan Radoslavov*, zbor »Kaval« otpjevao je rukovjet bugarskih narodnih pjesama pod ravnanjem *Atanasia Margaritova*, a svečarove pjesme krasnoslovili su glumci *Petja Gerganova*, *Vladimir Trandafilov* i *Georgi Stamatov*. Pjesnik je odlikovan kolajnom za građanske zasluge.

Navršilo se petnaest godina koreografske djelatnosti *Atanasa Petrova*, šefa baleta sofijske opere. Najuspjelije su mu koreografije za velike balete »*Kopelija*«, »*Tamara*« i »*Rajmonda*«.

Različite vijesti

Ministarstvo nastave odredilo je, da se ove godine proslave godišnjice zaslužnih ljudi za domovinu« 80. godišnjica tragične smrti braće *Miladinova*, pionira bugarskog preporoda, koji su skupljali narodne pjesme, 50. godišnjicu smrti *Ivana Bogorova*, osnivača prvih bugarskih novina i pobornika za čistoću bugarskog jezika, 100. godišnjica pojave prvoga bugarskog književnog časopisa, koji je osnovao *Konstantin Fotinov*, 75. godišnjica početka borbe bugarskog naroda za slobodu i 75. godišnjica smrti velikog revolucionarca *G. S. Rakovskog*.

Društvo bugarskih književnika odlučilo je osnovati nakladno poduzeće, koje će izdavati u serijama djela domaćih pisaca.

Gradjani *Sopota*, rodnoga grada književnika *Ivana Vazova*, pokrenuli su akciju da mu podignu spomenik.

Talijanska vlada stavila je na raspolaganje bugarskoj vladi prostorije u palači *Antici-Mattei* u Rimu za smještaj zavoda za bugarsku kulturu.

U veljači priredjene su u Sofiji izložbe *njemačke knjige i hrvatskog svjetloписа*.

Njemački arheološki institut imenovao je svojim dopisnim članom ravnatelja etnografskog muzeja u Sofiji dr. *K. Mijateva*, pisca miza studija o bizantskoj i starobugarskoj umjetnosti.

U veljači osnovano je u Sofiji *bugarsko-japansko društvo*. Za predsjednika je izabran general *Radev*, a za podpredsjednika književnik *Svetoslav Minkov*.

Ministarstvo nastave imenovalo je odbor od trideset osoba, koje će obaviti radove oko osnutka *visoke tehničke škole u Sofiji*. Jedan će odsjek te škole početi djelovati već iduće školske godine.

U ožujku osnovano je u Budimpešti *ugarsko-bugarsko društvo*. Predsjednik mu je dr. *Kalman Moricz*.

U bugarskim selima priredjuju se često *kulturni tjedni*. Tako je u ožujku priredjen u selima *Kočarinovo*, *Rila* i *Bobočevo četvrti seoski kulturni tjedan*. U rasporedu su sudjelovali mnogi pisci, glumci i plesna skupina *Ruske Koleve*.

Prema zaključku odbora grada *Silistre u Dobruđzi* podići će se u središtu grada *spomenik Slobodi*, za koji je određena svota od milijun leva.

U Sofiji je osnovano *bugarsko-španjolsko društvo*, kojemu je za predsjednika izabran pukovnik *Aleksandar Gančev*.

Na sastanku *medjunarodne organizacije pisaca u Weimaru* zastupala je bugarske književnike *Fani Popova-Mutafova*.

Za *tajnika* Bugarske akademije znanosti i umjetnosti izabran je *Spiridon Kazandžijev*, profesor filozofije na sofijskom sveučilištu.

U *Skoplju* se priredjuju *književna predavanja*, na kojima glumci čitaju djela domaćih pisaca.

U priredbi *bugarsko-japanskog društva* prikazan je u Sofiji japanski slikopis »*Japanska krila*«. Prigodno predavanje održao je književnik *Angel Karalijčev*.

Sve su bugarske novine zabilježile predavanje *dra Ivana Esiha* o braći *Miladinovima*, koje je održano na kraju veljače u prostorijama društva *Zagrepčana*.

Jedna skupina bugarskih književnika osnovala je novu organizaciju, kojoj je dala ime pisca *Ivana Vazova*, s namjerom da perom poradi oko podizanja bugarskoga narodnog duha i da suraduje sa sličnim organizacijama u Novoj Europi. U odboru su toga društva: *Fani Popova-Mutafova* (predsjednik), prof. *Ljubomir Vladikin* i *Rajčo Rajčev* (podpredsjednici), dr. *Dimitri Stojevski* (tajnik), *Kiril Kretev* (blagajnik). Nadzorni odbor sačinjavaju: *Ljudmila Valčanov*, *Damjan Kalfov* i *Ilja Musakov*, a članovi utemeljitelji su: *Todor Trajanov*, *Nikolaj Dončev*, *Pavel Spasov* i *Čavdar Mutafov*.

U povodu 60. rođendana *Stilijana Čilingirova*, predsjednika društva bugarskih književnika, priredilo je društvo svečanost.

U veljači osnovano je u Sofiji *bugarsko-finsko društvo*. Predsjednik mu je *St. Karagevrakov*, a u odboru su uglavnom profesori sveučilišta.

Bivši bugarski kralj *Ferdinand I.* imenovan je počasnim doktorom njemačkog sveučilišta u *Erlangenu* zbog zasluga na području prirodnih znanosti.

Društvo bugarskih književnika odlučilo je od sada slaviti 60. godišnjicu rođenja svojih članova. Ove će godine proslaviti tu godišnjicu pisci: *Dobri Nemirov*, *Goergi Rajčev* i *Ivan Karanovski*.

U Sofiji je sastavljen odbor, koji će prikupiti sredstva za podignuće spomenika *Penču Slavejkovu* na brežuljku *Lozenec*, gdje je pjesnik volio meditirati u sjeni bagrema.

Bugarska akademija znanosti odlučila je pribirati materijal za izdanje bugarskog rječnika. Organizacija rada povjerena je prof. *Romanskom*.

300. godišnjica smrti *Galilea Galilei* proslavljena je i u Sofiji. Predavanje je održao akademik dr. *Nikola Bonev*, profesor astronomije na sofijskom sveučilištu.

U *Plovdivu* je proslavljena 73. godišnjica rođenja književnika *Georgi P. Stamatova*. Predavanje o svečaru održao je književnik *Vičo Ivanov*.

Carigradski novinar *Romer Kjašif Nalbadžoglu* preveo je na turski »*Baj Ganju*« *Aleka Konstantinova*.

Ivan Lekov imenovan je docentom za slavensku filologiju, a *Kiril Mirčev* vanrednim profesorom povijesti bugarskog jezika na sofijskom sveučilištu. Prof. *Lekov* specijalizirao se u inozemstvu i objavio niz rasprava s područja svoje discipline u bugarskim i stranim časopisima te je član Bugarske akademije znanosti, a prof. *Mirčev* bio je također na specijaliziranju u Münchenu i Beču.

U gradu *Slivenu* i nekim drugim mjestima održani su u ožujku spomendani u povodu godišnjice smrti velikog učitelja bugarskog naroda *Dobri*

Čintulova, koji je mnogo utjecao na mladež, osobito pjesmom »Ustaj, ustaj, balkanski junače«.

Po uzoru pučkih sveučilišta, koja je sofijska općina osnovala u Gornjoj Banji i Knjaževu, otvorena su nova u Bojani i Krasnom Selu.

J. Živković

KULTURNA KRONIKA

Nova talijanska studija o Dostojevskom. U Napulju je izišla studija Franca de Joanne »Dostojevski«.

Novo naučno djelo dra Vojtjeha Tuke. Berlinska naklada Limbach izdala je naučno djelo rektora slovačkog sveučilišta dra. V. Tuke »Die Rechtsysteme, Grundriss einer Rechtsphilosophie«.

Članak o hrvatskom jeziku u talijanskom časopisu. Jedina talijanska smotra za jezično širenje »Le lingue estere«, koju je osnovao u Milanu i uređuje već devetu godinu B. Galzigna, donijela je u svom siječanjskom broju oduži članak s naslovom »La lingua croata« iz pera dra Petra Guberine, lektora hrvatskog jezika na milanskom sveučilištu.

Prva izvedba Gotovčeve »Morane« u Njemačkoj. Opera u Hannoveru prihvatila je na izvedbu operu »Morana« hrvatskog skladatelja Jakova Gotovca. Njegova opera »Eros onog svijeta« izvedena je već na trinaest njemačkih

opernih pozornica, a berlinska državna opera ima je na programu već treću sezonu.

Grob slikara Velasqueza. Zemaljski ostatci velikoga španjolskog slikara Velasqueza položeni su godine 1660. u grobnicu jedne prijateljske obitelji u kripti crkve sv. Ivana u Madridu. Sada kušaju stručnjaci pronaći te ostatke. Raskopali su grobnicu i u njoj našli mnogo kosti, pa treba ustanoviti, koje su njegove. Donekle pomaže činjenica, što je nekoliko dana poslije njega umrla i njegova žena, koja je pokopana u istoj grobnici kraj njega.

PARLIAMO CROATO

Milanski nakladni zavod »Lingue estere« izdao je ukusno opremljeni udžbenik hrvatskoga jezika za Talijane pod naslovom »Parliamo Croato«. Udžbenik je sastavio prof. Umberto Urbani, a namo je učenje hrvatskoga jezika provedeno po najnovijem lingvističkom sustavu.

SURADNICIMA HRVATSKOG KOLA

Upozoruju se svi suradnici »Hrvatskoga Kola« Matice Hrvatske, da će se rukopisi za ovogodišnje »Hrvatsko Kolo« primati do 1. kolovoza. Rukopise treba slati na adresu: Uredništvo »Hrvatskog Kola«, Zagreb, Matičina 2. Rukopisi, koji stignu kasnije, ne će se ni u kojem slučaju uzimati u obzir.

SADRŽAJ: ĐURO SUDETA, Tri pjesme iz posmrtno ostavštine pjesnika, 289. — ZVONIMIR KATALENIĆ, Dvije pjesme, 291. — Dr. ERNEST BAUER, Njemački pjesnik Wilhelm Schäfer, 293. — IVAN RAOS, Tri balade, 299. DOBRIŠA CESARIĆ, Kasna jesen, 300 — TON SMERDEL, Dvije pjesme, 301. — J. VELEBIT, Kako je Radomir sreo smrt, 302. — E. BAGRJANA—J. VELEBIT, Potomak, 307. — JERONIM KORNER, Uznesenja na Sljemenu, 308. — VILIM PEROŠ, Misao obnovljenja hrvatske države, 310.

FEUILLETON: Dr. HUBERT PETTAN, Opera, 320. — Dr. ZLATKO i prof. STANKO GAŠPAROVIĆ, Hrvatsko kolo, 322. — MLADEN BOŠNJAK, Dokumenti o postanku Almanaha hrv. sveučilištaraca, 325 — T. MORTIGIJA, Literatura o Starčeviću, 328. — A. R. BUEROV, Mile Budak, Ratno roblje, 329. — A. R. BUEROV, Mile Budak, Na Vulkanima, 330. — STANKO GAŠPAROVIĆ, Tri hrv. pripovjedača, 331. — Dr. FRANJO NEVISTIĆ, Jedinstvo svijesti, 334. — Dr. FRANJO NEVISTIĆ, Novi talijanski zakonici, 335. — STANKO GAŠPAROVIĆ, Kritičko-umjetnička razmatranja o hrvatskoj književnosti, 336. — IVAN RAOS, Hrvatstvo Bosne i Hercegovine, 337. — IVAN RAOS, Židovi — neprijatelji svih naroda, 338. — J. ŽIVKOVIĆ, Bugarska kulturna kronika, 339.

SLIKE: PAUL BRONISCH: In Memoria—305, FRITZ BEHN: Leopard, FRITZ von 297, HANS BREKER: Lik sestre 304m 288—298, GEORG KOLBE: Plesačica 296—GRAEVENITZ: Konj 308—309.

Vlasnik i izdavač Matica Hrvatska, Zagreb, Matičina ul. 2. Glavni i odgovorni urednik prof. Marko Cović, Zagreb, Tuškanova 17. I. kat lijevo. — Tisak: »Tipografija«, Zagreb, Preradovićeveg trg 2. — Za tiskaru odgovara Ivan Ivanković, Zagreb, Selska c. 43. — Cijene za predplatu: na godinu 260 Kn, za članove Matice Hrvatske i čake 220 Kn. — Uprava: Zagreb, Matičina ul. 2, brzočas 33-82. — Uredništvo ne vraća rukopise i ne odgovara na pisma.